

ПРИНЦИПИ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація. В роботі проаналізовано основні принципи безпекоорієнтованого управління підприємствами.
Ключові слова: безпекоорієнтоване управління, принципи, принцип відповідності, принцип своєчасності

PRINCIPLES OF SECURITY-ORIENTED MANAGEMENT OF ENTERPRISES

The paper analyzes the main principles of security-oriented management of enterprises.

Keywords: security-oriented management, principles, principle of compliance, principle of timeliness.

Сутність безпекоорієнтованого управління підприємством полягає у створенні такої моделі управління, яка не лише реагує на вже наявні загрози, а й передбачає їх виникнення, мінімізує можливі негативні наслідки та забезпечує стійкість функціонування суб'єкта господарювання. Система безпекоорієнтованого управління передбачає постійний моніторинг середовища, оцінювання вразливостей, застосування адаптивних управлінських рішень і формування корпоративної культури безпеки, що сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства та збереженню його конкурентних переваг у динамічному ринковому середовищі.

Основною метою безпекоорієнтованого управління підприємством є забезпечення стійкості, захищеності та безпеки в усіх аспектах його діяльності [1-2].

Об'єктом системи безпекоорієнтованого управління підприємством виступає його стійкість як комплексна характеристика спроможності суб'єкта господарювання зберігати цілісність, функціональну ефективність та динамічну рівновагу в умовах впливу зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих чинників. Стійкість у цьому контексті розглядається не як статичний стан, а як динамічна властивість системи, що забезпечує її адаптивність, гнучкість і здатність до самовідновлення.

З огляду на багатокомпонентний характер цього інтегрального показника, стійкість підприємства доцільно аналізувати за окремими її складовими. Зокрема, виокремлюють фінансову, матеріально-технічну, інформаційну та кадрову стійкість, що формують основу стабільного функціонування підприємства. Не менш важливою є ризикостійкість, яка відображає здатність підприємства передбачати, оцінювати та мінімізувати негативний вплив потенційних загроз, підтримуючи баланс між рівнем прийнятного ризику і можливостями розвитку [3]. Таким чином, стійкість як об'єкт безпекоорієнтованого управління виступає ключовим критерієм ефективності функціонування підприємства, визначаючи його життєздатність, конкурентоспроможність і здатність до довгострокового зростання в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Ефективне функціонування системи безпекоорієнтованого управління підприємством базується на чітко визначених принципах, що забезпечують її узгодженість, адаптивність і результативність (рис. 1).

Принцип відповідності передбачає, що всі управлінські рішення та заходи у сфері безпеки повинні здійснюватися в межах чинного законодавчого поля, а також бути гармонізованими зі стратегією розвитку підприємства. Реалізація цього принципу забезпечує правову легітимність і стратегічну узгодженість усіх управлінських дій.

Принцип системності передбачає розгляд безпекоорієнтованого управління як єдиного комплексу взаємопов'язаних процесів, у межах якого відбувається інтеграція аналізу ризиків, моніторингу, планування та контролю. Такий підхід сприяє формуванню цілісного уявлення про потенційні загрози й дає змогу враховувати всі взаємозалежності між елементами організаційної системи.

Принцип неперервності передбачає, що забезпечення безпеки не може бути одноразовим заходом — це постійний процес, який охоплює всі стадії функціонування підприємства: від планування

до реалізації управлінських рішень. Саме тому має здійснюватись постійний моніторинг, аналіз динаміки загроз та коригування дій відповідно до змін зовнішнього й внутрішнього середовища.

Рис.1. Принципи безпекоорієнтованого управління підприємством (складено на основі [1-5])

Принцип своєчасності та превентивності орієнтує систему управління на попередження ризиків ще до їхнього прояву. Такий підхід ґрунтується на використанні достовірної інформації, прогнозуванні тенденцій та завчасному формуванні управлінських рішень, що мінімізують негативні наслідки впливу загроз.

Принцип економічної доцільності передбачає оптимізацію витрат на заходи безпеки з урахуванням можливих втрат від ризиків. Раціональне співвідношення між рівнем фінансових витрат і рівнем безпеки сприяє формуванню збалансованої політики ризик-менеджменту.

Дієвість системи неможлива без принципу координації та взаємодії структурних підрозділів, який передбачає узгодженість дій усіх елементів організаційної структури підприємства, чіткий розподіл зон відповідальності та інтеграцію процесів управління ризиками між внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами.

Принцип всеохопності управління небезпеками передбачає необхідність врахування не лише фінансових і страхових ризиків, а й інших загроз, що важко піддаються кількісному оцінюванню, зокрема соціальних, інформаційних, репутаційних чи екологічних.

Сукупність цих принципів формує методологічне підґрунтя безпекоорієнтованого управління, забезпечує його системну узгодженість, підвищує стійкість підприємства до кризових впливів і сприяє формуванню конкурентоспроможної моделі розвитку в умовах турбулентного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гавловська Н., Кримчак О., Подгала В. Формування пріоритетів безпекоорієнтованого управління підприємствами в умовах турбулентності зовнішнього середовища. Modeling the development of the economic systems. 2024. № 1. С. 275–281. <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-11-41>.
2. Кримчак Л. А., Гарбузюк В. В., Романюк І. П. Удосконалення механізму безпекоорієнтованого управління діяльністю закладів охорони здоров'я в умовах децентралізації державного управління. Innovation and Sustainability. 2022. № 2. С. 55-60.
3. Башинська, І. О. Механізм забезпечення безпекоорієнтованого управління промисловим підприємством / І. О. Башинська // Проблеми систем. підходу в економіці : фаховий зб. наук. пр. / Нац. авіац. ун-т. - Київ, 2019. - № 6 (74). - С. 21-26.
4. Havlovska, N., Koptieva, H., Babchynska, O., Rudnichenko, Y., Lopatovskyi, V., & Prytys, V. (2022). Diagnostics of the State of Safety-Oriented Enterprise Management System Using Neural Networks. TEM Journal, 11(1), 13–23. DOI: 10.18421/TEM111-02
5. Савченко В., Маклюк О. Безпекоорієнтоване управління як основа ефективності функціонування суб'єктів господарювання. Економіка та суспільство. 2025. № 77. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-23>

Єпіфанова Ірина Юрївна - доктор економічних наук, професор, проректор з наукової роботи, Вінницький національний технічний університет, e-mail: yepifanova@vntu.edu.ua

Шевчук Євген Григорович – здобувач освітньо-наукового ступеня «доктор філософії», Вінницький національний технічний університет